

prémii za celé pojistné období, ale ručila by jen za nepatrný zlomek tohoto pojistného období, počítaný od doručení pojistky až těsně ke konci pojistného období. Než těch úvah nelze na souzený případ užítí, poněvadž »oddalování« předpokládá, že pojišťovna oddalovala doručení pojistky bezdůvodně, o čemž v souzeném případě nelze mluvit.

Avšak důvodnost žalobcova nároku plyne ze samé pojistky, z všeobecných pojišťovacích podmínek a z pojistného návrhu. Neboť z pojistky vystavené dne 5. srpna 1935 je zřejmé, že se pojištění počalo dne 1. srpna 1935 o 12. hodině. Ručení pojišťovny se počíná zpravidla počátkem pojištění, není-li smlouveno jinak (§ 17 zák. č. 145/1934 Sb. z. a n.), což se v souzeném případě nestalo nebo aspoň nebylo tvrzeno. Zpětné pojištění jest zásadně dopuštěno, jak plyne v § 7 jmenovaného zákona, a žalovaná ani nenamítá neplatnost pojistné smlouvy z důvodů v § 7 uvedených. Počalo se proto ručení pojišťovny dnem 1. srpna 1935 ve 12 hodin v poledne.

Žalovaná není však zproštěna ručení ani podle čl. 10, odst. 3, všeobecných pojistných podmínek, ačkoliv čl. 10, odst. 2, ustanovuje, že první prémii jest zaplatiti v čase, který jest stanoven v pojistce jako počátek pojištění. To se týká pravidelných případů, kde počátek pojištění nastává dnem doručení pojistky nebo později, poněvadž pojistník není povinen platiti první prémii před hotovostí pojistné smlouvy, nebyla-li zřejmě ujednána splatnost již před hotovostí smlouvy, nýbrž je povinen platiti ji nejdříve až dnem doručení pojistky (§ 23, odst. 2 a 3, zák. č. 145/1934 Sb. z. a n.). Úmluva o placení první prémie předem nebyla tvrzena. Nebyl proto žalobce povinen zaplatiti první prémii dříve než v den doručení pojistky, t. j. dne 12. srpna 1935, což také splnil. Nenastala-li splatnost první prémie dne 1. srpna 1935, nebyl žalobce s jejím placením v prodlení a nezaniklo ručení pojišťovny v době dostavení se pojistné příhody — dne 11. srpna 1935 — z toho důvodu, že první prémie nebyla tehdy ještě zaplacená. Neboť ustanovení čl. 10, odst. 3, všeobecných pojistných podmínek praví, že, nebyla-li zaplacená první prémie v době dostavení se pojistné příhody, jest pojistitel prost závazku k plnění, ledaže uplatnil soudně nárok na prémii a nevzdal-li se ho později, ale ještě před vznikem pojistné příhody. Z toho plyne, že se tu předpokládá, že s p l a t n á prémie nebyla zaplacená v době vzniku pojistné příhody. Mínila-li to pojišťovna v souzeném případě jinak, měla to jasně vyjádřiti. Neučinila-li tak, jde to na její vrub (§ 915 obč. zák.), poněvadž uvedené listiny pocházejí od ní. Žalobce neporušil žádný svůj smluvní závazek tím, že nežádal o předběžné krytí a že neučinil pojistný návrh dříve nežli 10. nebo 11. července 1935, a nemůže proto pojišťovna z toho nic ve svůj prospěch vyvozovati.

Čís. 16634.

Kartely (zák. č. 141/1933 Sb. z. a n.).

Oprávnění k odstupu od kartelové úmluvy jest posouditi podle doby, kdy byl vynesena rozsudek soudu prvé stolice, nikoliv podle doby, kdy prohlášení o odstupu bylo učiněno.

Předpis 2. věty 1. odst. § 26 kartel. zák. nestanoví samostatný důvod pro odstup.

(Rozh. ze dne 13. ledna 1938, R I 841/37.)

Strany rozepře uzavřely mezi sebou potvrzujícími dopisy ze dne 13. února a 5. března 1935 kartelovou úmluvu, podle níž se žalující firma zavázala, že po dobu trvání kartelu nebude impregnovati ve svém závodě v Č. V. telegrafní tyče, vodící sloupy ani pražce pro potřebu v tuzemsku a že nebude prodávati ani přímo ani nepřímo impregnované telegrafní tyče, vodící sloupy nebo pražce v Československé republice po dobu trvání kartelu, když se jí žalovaná společnost s ručením omezeným, prodejna sdružených závodů pro impregnaci dřeva »P.« za to zaváže, že zaplatí žalující firmě jako odstupné a náhradu ročně 28.000 Kč. Dále se žalobkyně zavázala, že dokud bude kartel v účinnosti a platiti řádně uvedenou částku, neprodá svůj impregnační závod v Č. V., ledaže by kupiteli uložila podmínku, že po dobu trvání kartelu nesmí býti v tomto závodě pro potřebu v Československu impregnovány telegrafní tyče, vodící sloupy nebo pražce. Dále nebylo sporu o tom, že žalující firma není členkou žalované společnosti a že dopisem ze dne 1. dubna 1936 oznámila žalované podle § 26 zák. č. 141/1928 Sb. z. a n. svůj odstup od kartelové úmluvy a že žalovaná dopisem ze dne 15. dubna 1936 podala proti odstupu námitky. Tvrdíc, že jde o závěru (výluku) ve smyslu § 5 kartelového zákona, že pro nedostatek předepsaných zápisů jest sporná úmluva neúčinná, že smlouva ta odporuje dobrým mravům a je tudíž neplatná, že při uzavření kartelové úmluvy byl vývoz do Itálie, Řecka, Španělska, Německa, Francie a do jiných zemí možný, ježto naše výrobky mohly soutěžit s výrobky vyráběnými v uvedených státech, avšak že po uzavření kartelové úmluvy byla cla v právě uvedených státech tak zvýšena, že dovoz do nich jest s hlediska cen nemožný a že částečně byl dovoz vůbec zapověděn nebo znemožněn, jako tomu je u Itálie důsledkem sankcí a u Španělska následkem revoluce, že veškeré tyto skutečnosti nemohla žalobkyně předvídati při uzavření kartelové úmluvy, nýbrž že musila býti tehdy přesvědčena, že se jí podaří svůj sklad prodati do ciziny a též další výrobky prodávati do ciziny, že z uvedených důvodů nemůže ani spláceti bankovní úvěr, ani svůj podnik dále udržovati, takže by byla nucena úplně zastaviti provoz, ježto jí takto není možno nové zboží vyráběti, kdežto při zrušení kartelové úmluvy mohl by při zahájení nové výroby zaměstnávat dva úředníky a asi 40 dělníků, že dalším trváním kartelu jest její podnik hospodářsky povážlivě ohrožen, ztížen a znemožněn a že by žalující firma utrpěla mnohem větší škodu, než kterou by utrpěla žalovaná odstupem od kartelové úmluvy, domáhá se žalobkyně žalobou zjištění, že jest oprávněna k prohlášení o odstupu od kartelové úmluvy uzavřené se žalovanou a že jest neúčinná kartelová úmluva i opatření v ní obsažená, že žalující firma jest povinna na dobu trvání kartelu uzavřeného dne 4. ledna 1935 mezi firmami neimpregnovati a ani přímo, ani nepřímo je neprodávati v Československé republice. Soud první stolice zamítl žalobu v podstatě z těchto důvodů: Nelze pochybovati o tom, že podle obsahu úmluvy, o níž

ve sporu jde, možno mluvit v širším smyslu slova o výluce z tuzemského trhu. Ježto však žalobkyně jest sama smluvkyní oné kartelové úmluvy, jest otázka, jde-li tu o závěru (výluku) ve smyslu kartelového zákona č. 141/1933 Sb. z. a n., neboť podle důvodové zprávy k dotčenému zákonu a podle dosavadní literatury lze míti za to, že zákonodárce měl v úmyslu pouze závěry (výluky) proti třetím osobám, které nemají vlivu na uzavření úmluvy o výluce a nejsou při uzavření takové úmluvy činně zúčastněny. Zákon sám nevykládá pojem závěry nebo výluky, ale mluví v druhém odstavci § 5 kartelového zákona výslovně o opatření směřujícím k shodnému postupu co do závěr (výluk) jakéhokoliv druhu proti odběratelům, dodavatelům, zákazníkům a vůbec proti třetím osobám, takže i z tohoto ustanovení by bylo možno souditi, že jde jen o závěry resp. výluky pouze proti třetím osobám. Mimo to nemůže býti sporu o tom, že se předpisy kartelového zákona v části první a druhé, zejména ustanovení §§ 5 a 12, kde se mluví o závěrách a výlukách, staly čistě z důvodů veřejného zájmu a nikoliv na ochranu jednotlivého člena kartelu, kdežto kartelový zákon jedná o soukromoprávních zájmech člena kartelu v páté části v §§ 26 až 28, takže i z toho lze souditi, že zákonodárce nemínil pojem závěry a výluky resp. předpisy o ní v §§ 5 a 12 rozšířiti na soukromoprávní ujednání mezi smluvci. Na druhé straně třeba však ukázati na to, že zákon sám pojem závěry a výluky nijak nevykládá ani neomezuje a že naopak mluví v odstavci druhém § 5 kartelového zákona o závěrách jakéhokoliv druhu, dále že se i úmluvy mezi smluvci týkají do jisté míry také zájmů veřejných, neboť nemůže býti veřejné správě lhostejné, uzavírá-li někdo svůj podnik, či nikoli a octne-li se tím více nebo méně dělníků bez zaměstnání. Hledě na to prozkoumal soud také otázku, zda bylo výhověno předpisům § 5 kartelového zákona a zda odpovídá zápis plně zákonným předpisům, neboť se pro takovou závěru nevyžaduje zvláštní formy ani podpisu určitých osob, a není proto neúčinná ona úmluva, i když šlo o výluku podle § 5 kartelového zákona. Úmluva neodporuje ani dobrým mravům, neboť žalobkyně, která již delší dobu žádné zboží neimpregnovala, uzavřela úmluvu bez nucení a vyhradila si při tom určitou peněžitou výhodu a nevyšla najevo ani jediná skutečnost, která by odůvodňovala neplatnost resp. nicotnost smlouvy podle § 879 č. 4 obč. zák. V otázce odstupu podle § 26 kartelového zákona vyplývá z výsledků důkazů, že až na Itálii a Španělsko byly vývozní obtíže a celková situace stejné, jako před uzavřením úmluvy, kteréžto skutečnosti musily býti žalobkyní jako vývozkyní známy. Vývoz zboží do Itálie byl přerušen jen časově od července 1936 a činil u žalované v předešlé době z celkového počtu 29 vagonů pouze 6 vagonů, t. j. asi pětinu, a nepadá proto na váhu občasné přerušení vývozu do Itálie při posouzení ohrožení hospodářské situace žalující firmy. Vývoz do Španělska byl přerušen teprve v poslední době a nelze již přihlídnouti k tomu, zda žalující firma byla z tohoto důvodu oprávněna již v dubnu 1936 odstoupiti od kartelové úmluvy. Nehledíc na to, co uvedeno, činil odbyt žalující firmy do Španělska i v roce 1935 pouze 6 vagonů. Nemůže-li žalující firma vyvážeti do jiných zemí, jsou to vesměs skutečnosti, které tu buď již tehdy byly neb které jsou zaviněny jakostí

zboží, která jest nedostatečná pro nedostatek vývozní organizace u žalující firmy, takže nemůže již dobře obstáti v zahraniční soutěži. Hledíc na to, že impregnační průmysl v Československé republice není zdaleka plně zaměstnán, nýbrž průměrně pouze s 15% své výkonnosti, má soud dále za to, že by odstupem žalující firmy od kartelové úmluvy vzešla žalované resp. jejím členům větší škoda než žalobkyni, neboť by opětné otevření jejího podniku, který už několik let dříví neimpregnoval, mělo v zápětí cenový boj a způsobilo by oběma smluvkyním velké ztráty. Má proto soud za to, že trváním kartelové úmluvy není podnikání žalující firmy hospodářsky povážlivě ohroženo, ani ztíženo, ani znemožněno měrou, kterou žalobkyně nemohla při dbalosti řádného obchodníka předvídati. Škoda, kterou snad žalující firma utrpí, jest vyrovnána náhradní částkou, kterou dostává, a není tudíž odstup od kartelové úmluvy podle § 26 kartelového zákona odůvodněn. O d v o l a c í s o u d uložil soudu první stolice, aby po právní moci zrušujícího usnesení dále o věci jednal a znovu rozhodl. D ů v o d y: Jde o žalobu podle § 27 zák. č. 141/1933 Sb. z. a n., která jest již podle zákona žalobou určovací. Jest tudíž právní zájem, který jest předpokladem ustanovení § 228 c. ř. s., splněn již podle zákona samého. Podle judikatury (rozh. nejv. soudu č. 9311, 6631, 7414 Sb. n. s. per analogiam) musí tu býti právní zájem v době, kdy se o žalobě rozhoduje. Z toho odvolací soud vyvozuje, že na žalobu určovací, o jakou tu jde, nutno vztahovati ustanovení § 406 c. ř. s., podle něhož předpoklady právní ochrany nároku i oprávnění ke sporu jest posuzovati podle doby vynesení rozsudku prvního soudu (č. 8468 Sb. n. s.). Nelze proto vylučovati z úvah, zda a pokud se hospodářské poměry změnily, rok 1936, jak to činí žalovaná. Také odvolací soud pokládá dohodu, o níž tu jde, za úmluvu kartelovou ve smyslu § 1 uved. zák. č. 141/1933 Sb. z. a n., neboť se jí smluvkyně jako samostatné podnikatelky mezi sebou zavázaly omeziti resp. vyloučiti volnost soutěže úpravou výroby a odbytu. Podle § 26 uved. zák. mohou pak smluvci kdykoliv odstoupiti od kartelové smlouvy, jestliže jejím prováděním jest jejich podnikání hospodářsky povážlivě ohroženo, ztíženo nebo znemožněno měrou, kterou smluvci uzavírající úmluvu nemohli při dbalosti řádného obchodníka předvídati. Při tom však je přihlédnouti nejen ke škodě, která by vzešla straně odstupující dodržením úmluvy, ale i ke škodě, která by odstupem vznikla ostatním smluvcům. K platnosti úmluvy je třeba, aby se stala písemně (§ 2 uved. zák.). O vyluku (závěru) ve smyslu § 5 řeč. zák. podle názoru odvolacího soudu nejde, neboť ta se podle znění § 5 vztahuje na osoby třetí, tedy jiné než na strany samy. Písemně se dohoda stala. Nelze tedy tvrditi, že by dohoda byla neúčinná pro nedostatek písemnosti. Pokud jde o právní podklad žaloby, t. j. o otázku, jak se utvářely odbytové poměry kyanovaného dřeva do zahraničí, jest tu důležité období od uzavření smlouvy do odstupu od ní, t. j. od 6. března 1935 do 31. března 1936. Pro srovnání vývozních poměrů žalující firmy po uzavření kartelové dohody je rozhodující vývoz v letech předcházejících. Z vývozní knihy jest patrné, že celkový obrát do ciziny roku 1931 činil 265.390 Kč 10 h, roku 1932 37.378 Kč 80 h, roku 1933 105.896 Kč 65 h, roku 1934 255.511 Kč 90 h, roku 1935

148.938 Kč 50 h a roku 1936 za měsíc leden 12.400 Kč. Z těchto několika případů nehledě ani na vzdálenější dobu předchozí, je zřejmé, že vývozní možnosti silně kolísaly a že proto nemůže žalobkyně tvrdit, že nemohla počítat s překážkami, jež se vývozu postaví v cestu tímto kolísáním. Co do překážek trvalého rázu, jakou jest občanská válka ve Španělsku, jejíž trvání nelze toho času odhadnouti, nemohla ovšem žalobkyně předvídati tyto překážky při uzavírání smlouvy. Z předložené korespondence nelze spolehlivě seznati, jak se vytvářely vývozní poměry od uzavření smlouvy do vydání napadeného rozsudku do zahraničí, neboť jen na tuto oblast byla žalující firma důsledkem smlouvy odkázána, ježto neobsahují po většině zprávy úřední, nýbrž jen soukromé a tedy nepřezkoumatelné a nezaručené. Totéž platí pak i o výpovědích svědků. O povšechném obratu této možnosti bude moci podati vysvětlení jen znalec z oboru impregnování dřeva, přihlížeje ke způsobu impregnování žalujícího podniku. Ten se vyjádří o možnosti vývozu do ciziny. Tohoto znalce měl soud první stolice připustiti i bez návrhů stran podle §§ 182, 183 c. ř. s. Znalec bude musiti též vysvětliti, zda resp. pokud by a z jakých důvodů žalobkyně utrpěla škodu, kdyby odstup povolen nebyl, resp. zda a jakou škodu a z jakých důvodů by utrpěla škodu a v jaké výši strana žalovaná, kdyby odstup od smlouvy povolen byl, neboť pro posouzení této otázky není dosud potřebného základu ve spisech. Jediné znalec bude moci též uvést skutečnosti, z nichž bude možno usouditi na to, zda by hospodářské podnikání žalující firmy bylo jinak povážlivě ohroženo, ztíženo nebo znemožněno měrou, kterou smluvci uzavírající smlouvu nemohli při dbalosti řádného obchodníka předvídati.

N e j v y š š í s o u d rekursu žalované nevyhověl.

D ů v o d y:

Stěžovatelka ani v řízení před soudem první stolice, ani v odvolacím řízení nepřednesla obranu, že nejde o kartelovou úmluvu podle zák. č. 141/1933 Sb. z. a n., ba výslovně zastávala stanovisko, že sporná smlouva je takovou úmluvou. Rekursní výtky, že odvolací soud v napadeném usnesení neprávem vycházel z právního stanovisko, že sporná smlouva podléhá ustanovením zák. č. 141/1933 Sb. z. a n., je proto opožděná a nelze k ní v třetí stoličce přihlížeti. Tím padá i další rekursní výtky, že věc měla by býti posuzována podle předpisů obecného občanského práva, nikoliv podle ustanovení citovaného zákona.

Správný je právní názor odvolacího soudu, že pro posouzení oprávněnosti k odstupu od kartelové úmluvy je rozhodující doba, kdy byl vynesena rozsudek soudu první stolice. Právní zásada dovozovaná z ustanovení § 406 c. ř. s. platí i pro tento případ tím spíše, že podle ustanovení § 27 kartelového zákona, byly-li vzneseny námitky, je odstup účinný dnem pravoplatnosti rozsudku žalobě vyhovujícího. Ani obdobou nelze tu užití judikatury o otázce, podle které doby jest posuzovati právní účinnost výpovědi z nájemní neb pachtovní smlouvy nemovitosti, byly-li podány námitky proti výpovědi. Tato judikatura se zakládá na zvláštním ustanovení § 572 c. ř. s., podle něhož předmětem rozsudku, jímž se vyřizuje řízení o námitkách proti výpovědi, jest výrok, zdali a

pokud jest výpověď účinná, kdežto podle dotčeného paragrafu kartelového zákona je konečným cílem sporu zjištění, zda je žalobce k prohlášení o odstupu oprávněn, nikoli zda prohlášení o odstupu řízené na odpůrce ve smyslu první věty uvedeného paragrafu jest účinné.

Neprávem spatřuje rekurs po této stránce rozpor v důvodech napadeného usnesení. V napadeném usnesení se označují poměry v době od 6. března 1935 do 31. března 1936 pouze jako podklad žaloby, nikoliv jako doba rozhodující pro posouzení žalobního nároku a v posledním odstavci napadeného usnesení je výslovně uvedeno, že spor jest posuzovati podle doby vynesení rozsudku soudu první stolice.

Je přisvědčiti stěžovatelčinu právnímu názoru, podle něhož odstup jest odůvodněn, jsou-li splněny podmínky první věty prvního odstavce § 26 kartel. zák. Pouze to, že by odstupující smluvce utrpěl škodu dodržením kartelové úmluvy, samo nedostačuje k důvodnosti nároku na odstup. Předpis druhé věty prvního odstavce § 26 zákona nestanoví nikterak samostatný důvod pro odstup, nýbrž přikazuje, aby bylo při úvaze o oprávněnosti odstupu přihlíženo i ke škodě, která by vzešla odstupem ostatním členům kartelu. Důvody napadeného usnesení však nejsou nijak v rozporu s tímto právním názorem.

Pokud se rekurs opírá o důvod napadeného usnesení, podle něhož vývozní možnosti silně kolísaly, a že proto nemůže žalobkyně tvrditi, že nemohla počítati s překážkami, jež se vývozu postavily v cestu tímto kolísáním, přehlíží, že napadené usnesení mluví o překážkách vývozu trvalého rázu, jež žalující firma při uzavírání smlouvy nemohla předvídati.

Není oprávněna rekursní výtká, že předmětem znaleckého posudku, jehož je zapotřebí podle stanoviska odvolacího soudu, jsou otázky ryze právní. Z odůvodnění napadeného usnesení vychází najevo, že předmětem posudku znalce má býti spolehlivý přehled o možnostech a podmínkách vývozu kyanovaného dřeva, na něž je žalobkynin podnik zařízen, a vysvětlení, zda a pokud by a z jakých důvodů žalobkyně utrpěla škodu, kdyby odstup povolen nebyl, resp. zda a jakou škodu a z jakých důvodů by utrpěla žalovaná, kdyby odstup od smlouvy povolen byl, dále že znalec má uvést i skutečnosti, z kterých bude lze usuzovati na to, zda by hospodářské podnikání žalující firmy bylo jinak považováno v ohrožení, ztíženo nebo znemožněno měrou, kterou smluvci uzavírající smlouvu nemohli při dbalosti řádného obchodníka předvídati. Odvolací soud tedy nepřikazuje do oboru působnosti znalce, aby učinil právní závěry, nýbrž úkol, aby byl soudu svými odbornými znalostmi nápomocen při zjištění skutečností a při učinění závěrů. Mylně má rekurs za to, že skutkový stav, jak se jeví podle obsahu spisu první stolice, postačí již k rozhodnutí věci.

Čís. 16635.

I. Tomu, že se odvolací soud věčně zabýval opožděným odvoláním, nelze odporovati ani tehdy, rozhodl-li odvolací soud ve věci samé usnesením podle § 519 č. 3 c. ř. s. s výhradou právní moci.